

4.2. V karlínské Tesle

V červenci 1960 jsem začal chodit jako učeň třetího ročníku do Tesly Karlín. Továrna byla v městské zástavbě v karlínské části Sokolovské ulice (č. 84). Přímo v bloku domů byla administrativní budova a za ní byl dvůr s dvěma asi čtyřpatrovými provozními budovami po stranách. Vzpomínám-li si dobře, nástrojárna byla v 2. patře levé (východní) budovy. Dvůr byl z jihu uzavřen menší stavbou, která zpočátku patřila Tesle jen zčásti a v druhé její části byl sklad Řempe; ten byl v době mého tamního zaměstnání přestěhován a prostory získala také Tesla. Jižní objekt byl už součástí zástavby severní strany Křížíkovy ulice.

V době prázdnin jsem měl třítydenní dovolenou. Její převážnou část jsem tehdy trávil samostatně. Jarda byl na evangelickém dětském pobytu v **Bílém Potoce pod Smrkem**; já jsem jel asi na poslední dva až tři dny za ním, odkud jsem jel vlakem do Jablonce n. N., abych strávil pár dní v Šolcovic (resp. Bertlovic, Bertlovi byli tchání br. kaz. Šolce) chatě nad **Janovem nad Nisou**; cestou z Bílého Potoka jsem jel ve vlaku z dětského pobytu kamsi do Jizerských hor se přemísťující sympatickou **Janou Šebestovou** (myslím, že o rok starší než Jarda; mám za to, že jde o pozdější manželku faráře Bohdana Pivoňky, malířku, která se stala praktikující Židovkou). V Janově tehdy byly z mládeže jen hodně mladé Renata Šolcová (*1947) a Anička Vožehová (*1946) (tehdy ještě netušily, že se z nich stanou švagrové, Renáta si vzala Aniččin bratra Otu, později významného rozhlasového evangelistu), a tak jsem si výletoval bez nich; zašel jsem do Antonínova na chalupu ke Kořínkům¹ a s nimi a některými jejich přáteli absolvoval pěkný výlet po jižní části Jizerských hor. Poslední částí mé cesty měl být letní tábor baptistické mládeže v Herlíkovicích, měl jsem s ostatními domluvený sraz (ovšem špatně) a předpokládal jsem, že bude probíhat v objektu naší církve. S mládeží jsem se nesešel a při hledání jsem se setkal se sestrou **Žofií Malečkovou**, sborovou sestrou ze strašnického sboru a mou dlouholetou katechetkou. A tak se stalo, že místo s baptisty jsem strávil několik dní na evangelické brigádě, což mě tak trošičku vrátilo od baptistů do naší církve. Pracovat se senem mě nebavilo (a ozývala se senná rýma, jenže o ní jsem tehdy nic nevěděl), ale večerní program a jeden celodenní výlet se mi líbily. Hostem večerních besed byli tam se rekreující **PhDr. Jaro Křivohlavý** (byl tam s rodinou), či **ThDr. Zdeněk Soušek**.

Se "spolubrigádníky" jsem se blíže seznámil během výletu na hřebeny Krkonoš. Nejvýraznější osobností mezi nimi byl student Právnické fakulty **Jiří Tretera** z vršovického sboru. Měl široký rozhled, uměl zajímavě vyprávět, měl velký zájem o ekuménu, zajímalo ho katolické myšlení (bylo ještě před 2. Vaticanem). S Jirkou jsme se pak ještě několikrát viděli v

¹ PhDr. Karel Kořínek (*1918), pedagog, v té době závozník, kazatel Křesťanských sborů. Měl manželky Květu a dcery Helenu (*1945; později provd. Turoňová, podle informace na webu r. 2019 žije ve společenství sboru, který se schází v bývalé modlitebně ČCE na Spořilově) a Jitku (*snad 1947)

Praze, občas přišel na bohoslužby do Strašnic, ale pak se mi ztratil z obzoru a nebylo o něm slyšet na "českém evangelickém Sionu". Až po roce 1989 se objevily informace o dominikánu JUDr. Jiřím Rajmundu Treterovi. Dnes je na Právnické fakultě UK profesorem církevního práva.

Pamatuji si pak na milou **Aničku Hrodkovou** z Kánína (sbor Libice n.C. či Opolany), **Frantu Kroce** (učně nástrojaře) a **Petra Krejčího**² z Mladé Boleslavi a na **Daniela Ladmana** a velice sympatického **Honzu Kozlíka**³ ze Mšena u Mělníka. Na brigádě jsem nezůstal až do konce, přece jen hrabání sena nebyl optimální program pro krátkou dovolenou. Ve vlaku jsem až do Libice jel s manželou Souškovými, což byla příležitost k obohacujícímu rozhovoru.

Při nástupu do Tesly chybělo do mých 16. narozenin více než 5 měsíců. Podle zákona byla mladistvým do 16 let stanovena pracovní doba v rozsahu 6 hodin. Když jsem požádal, aby byl v mém případě tento zákonný požadavek respektován, dostalo se mi odpovědi, že nebudou dělat v rámci učebního ročníku výjimku a budu pracovat stejně dlouho jako ostatní, tedy 8 hodin denně (v sobotu 6 hodin; vždy od 6:00, kromě soboty do 14:00, v sobotu do 12:00)⁴. Na oběd jsme měli poměrně brzy přestávku (kolem 11. hodiny, různé dílny ji mívaly různě, aby byla závodní jídelna rovnoměrně využita), svačit jsme mohli při práci na dílně, svačinu nosívala svačinářka (která zároveň dělala uklízečku), případné návštěvy kantýny sice nebyly vítány, avšak tolerovány byly. Mytí rukou před svačinou se považovalo za urážku dělnické třídy. Vyhovět tomuto ideologickému požadavku mi tehdy nedělalo větší problémy. Na dílně se mi nelíbilo, práce mě nebavila. Jako učňové 3. ročníku⁵ jsme byli přiděleni k jednotlivým zkušeným pracovníkům. Mne přidělili jistému panu **Spurnému**, který se sice, zejm. když se sešel s tatínkem, chlubil svým evangelickým původem (patřil do jarovského sboru), ale myslím, že v něm z evangelictví mnoho nezůstalo. Rozhodně mi učňovský život nezpříjemňoval.

Podnikovým právníkem v karlínské Tesle byl v té době **JUDr. Roman Rydel** z naší ulice Nad vodovodem, pravidelný účastník strašnických

² Setkal jsem se s ním pro r. 1991 v objektu VÚ A.S.Popova, on končil zaměstnání snad přímo v tomto ústavu. Pak o něm bývalo slyšet jako o poradci Václava Klause (asi jako předsedy ODS). Víím, že patřil do okruhu Mackovic přátel.

³ Honza šel studovat teologii, za politické postoje byl vyloučen. Podepsal Chartu 77 a po roce 1989 vedl snad Bezpečnostní informační službu či nějakou jí blízkou instituci ve sféře Ministerstva vnitra.

⁴ V zimním období se pracovalo od 7 hodin, v pondělí do 16 h, v úterý až v pátek do 15 h a v sobotu do 12 h. Na některých dražších strojích byl dvousměnný provoz, dopolední směna 6-14 (sobota 12), odpolední 14-22 (sobota 12-18).

⁵ V nástrojárně nás bylo 6 učňů nástrojařů, 1 soustružník a 1 frézař; z vlašimské skupiny pak 1 soustružník a 1 frézař byli zařazeni do jiných provozů

evangelických bohoslužeb a mj. také tenista, který hrál na kurtech Bohemians⁶ v naší ulici, kde Jarda patřil k oporám žakovského týmu. - Dalším rodinným a poměrně vlivným známým v karlínské Tesle byl **pan Deyl**, tchán (možná tehdy už jen bývalý) tatínkova bratrance Karla; bydlil v ulici Za Strašnickou vozovnou. Nevím už, jakou funkci v Tesle měl; dost se tam angažoval v odborech a byl tam takovou všeobecně oblíbenou osobností. A setkával jsem se s ním i na bohoslužbách u baptistů. - Přímo v nástrojárně pak pracoval **Jirka Procházka**, manžel Emy, roz. Váňové, která bydlila v bytě pod námi. Myslím, že se brali v době, kdy jsem v nástrojárně pracoval. Tento kontakt se hodil, když se tam později učil Jarda, který byl po dohodě přidělen k němu.

Nevím už, který z kontaktů tatínek využil, když se úspěšně pokusil požádat o změnu mého "mistra" (tento termín se nepoužíval, ale nevím, zda pro to nějaký termín byl). Místo pana Spurného jsem se pak učil u **pana Hlušičky**, velice šikovného a sympatického nástrojaře, u něhož už byli dva spoluučni (Zdeněk Bečvář a Jirka Drahot, druhý z nich byl confirmován v kobylickém sboru ČCE) a u něhož mě práce docela začala bavit.

V Tesle (v nástrojárně i na jiných pracovištích) pracovali někteří zajímaví lidé. Na pásové pile vyřezával (asi 14 hodin denně) režimu se znelibivší **JUDr. Ladislav Petrák**. Mezi velice zkušené nástrojaře patřil **Josef Čtyřoký**, fotbalový internacionál (spart'an), který svůj negativní vztah k režimu demonstroval mj. tím, že nebyl členem ROH⁷. Manipulaci s odpadem na továrním dvoře vykonával katolický kněz **P. Rákosník**. Sympatické je, že všichni tito lidé se těšili všeobecné úctě a oblibě. - A snad bych ještě měl zmínit pana **Iva Koťátka**, frézaře, velice jemného a slušného člověka, který svou slušností byl trnem v oku hlavnímu mistru **Josefu Klimentovi**. Celková atmosféra v nástrojárně byla zřetelně protikomunistická, což se projevovalo mj. různými nápisy na záchodech i jinde, a i tím, že při volbě dílenského výboru ROH se do čela komunistům nepodařilo dostat jimi vybraného člověka; po volbách, na něž si pamatuji, se předsedou stal již zmíněný **Jirka Procházka**.

Během školního roku jsme v pátek místo do továrny chodili do školy, na Žižkov do Štítného ul. č. 5 (dnes (leden 2018) je v tomto domě Žižkovské divadlo Jára Cimrmana). K pražské učňovské škole jsem neměl zdaleka tak dobrý vztah jako k vlašimské. Myslím, že pražští učitelé byli rutiněři s určitou představou o učních a neměli chuť se ani věnovat těm nadanějším, ani hledat zajímavější postupy při výuce. A konec konců, možná v těch předmětech, které se vyučovaly,

⁶ Pravděpodobně se sportovní oddíl tehdy ještě jmenoval Spartak Stalingrad; s postupným vymazáváním Stalinova jména se pak vrátil (spolu s vršovickými fotbalisty) k slavnému jménu Bohemians.

⁷ Odborová organizace, manipulovaná komunistickou stranou

jsem ani zvláštní nadání neprojevoval (organizace a plánování (Ing. Lánský), technologie (Salaba), stroje a zařízení (Rychtář)). V dubnu 1961 zavítal do Prahy sovětský kosmonaut Jurij Gagarin a my, žáci žižkovské učňovské školy, jsme dostali nařízeno ho jít vítat. Já jsem odmítl; do jaké míry jsem i učitelům zmínil své odůvodnění - odmítnutí klanět se modle (Gagarinovi), to už nevím.

V květnu a červnu (snad se nemýlím) 1961 probíhaly učňovské zkoušky. V předstihu jsme podle zadání každý udělali nějaký (lisovací) nástroj, ve škole jsme psali písemku a před podnikovou komisí jsme byli ústně zkoušeni (technologie, funkce nástroje apod.). K ústní zkoušce si Tesla pronajala místnosti od Vysoké školy dopravní v Sokolovské 83, tedy v budově, kterou nedlouho poté získala Matematicko-fyzikální fakulta UK. Tehdy jsem netušil, že po třech letech to bude "má škola". Z jednotlivých částí zkoušky jsem měl jedničky a dvojky. Písemka v neoblíbené žižkovské škole byla ohodnocena dvojkou (více méně nemilé překvapení), zato s praktickými částmi jsem dopadl lépe, než jsem čekal.

Většina nás po vyučení studovala večerně Střední školu pro pracující. Ostatní šli na tehdy nově otevřenou školu v Karlíně, já jsem se přihlásil na jednu ze dvou "zaběhaných" škol - na Vinohrady (roh Vinohradské a Blanické - Blanická 19; budova patřila střední ekonomické škole, jejímž ředitelem tehdy byl manžel Mařenky Smetánkové Ota Baudyš). Zřejmě jako důsledek toho, že dobří kádrově nevyhovující žáci byli posíláni do učňovských škol, což se negativně projevilo ve schopnostech zájemců o vysokoškolské studium, tehdy pro vyučené ve strojírenských a elektrotechnických oborech zavedli dvouleté maturitou zakončené studium na Středních školách pro pracující. Svému středoškolskému studiu věnuji zvláštní kapitolu, v níž se zavzpomínám i na další věci, týkající se období mezi vyučením a začátkem své akademické dráhy.

V karlínské Tesle jsem pracoval ještě rok po vyučení. Tehdy existovalo jakési nevolnictví; zaměstnavatel nemusel uvolnit zaměstnance žádajícího o ukončení pracovního poměru, pokud to nebylo kvůli nástupu do tzv. organizovaného náboru - tedy zaměstnání v hornictví, hutnictví či stavebnictví (pochoptelně, uznávaly se i zdravotní důvody apod.). Protože jsem se obával, že bych po maturitě nemusel být uvolněn k dennímu studiu na vysoké škole, odešel jsem v červenci 1962 dělat (pomocného) dělníka do Montovaných staveb.

Ještě pár poznámek k práci v nástrojárně Tesly Karlín. Pracovala tam necelá stovka kvalifikovaných dělníků, zhruba dvě třetiny tvořili nástrojaři a zbytek strojní profese (soustružníci, frézaři, brusiči; u souřadnicové vrtačky se střídali dva pracovníci, na pilce vyřezával Dr. Petrák a byl tam jeden kalič a jeden či dva pracovníci u hoblovek). Nástrojařům byla zadána práce s technickou dokumentací a materiálem; ti sami pak volili technologický postup, a

prostřednictvím směnového mistra (či přímo) zadávali práci k strojnímu zpracování; práce na stojanové vrtačce a drobnější práce na soustruhu si dělali sami. Hlavní výbavou nástrojařského ponku byl svěrák, pilníky, šroubováky apod.

Když jsem do Tesly nastoupil, nástrojárna jako taková neměla směnný provoz, pracovalo se v létě od 6 h do 14h (v sobotu do 12 h), v zimě od 7 h do 15 h (v pondělí do 16 h, v sobotu do 12 h). Týdenní pracovní doba byla 46 h včetně přestávek na oběd, které bývaly výrazně před polednem (různá pracoviště je měla v různou dobu, aby se netvořily příliš velké fronty). Hlavním mistrem byl už zmíněný oprávněně všeobecně neoblíbený Josef Kliment, výrazný komunista, směnovým slušný a kultivovaný **Kamil Kohout**. Někdy asi krátce před vyučením byl pro nástrojárnu zaveden směnný provoz, druhým směnovým mistrem se stal také celkem slušný **Milan Krob**, do jehož směny jsem patřil⁸⁸. Pracovalo se 6-14 a 14-22 (v so: 6-12, 12-18), zavedly se oficiální přestávky na svačinu a zrušily se přestávky na oběd s doporučením obědvat po skončení pracovní doby, resp. před jejím začátkem. My, kdo jsme chodili při zaměstnání do školy, jsme po dobu školního roku byli směnnosti ušetřeni a měli jsme 6 hodin týdně (zpočátku 4) studijního volna, přičemž jsme si je nesměli vybírat v sobotu. Pokud si vzpomínám, chodíval jsem v první polovině týdne do práce od 7 hodin a často jsem ve středu odcházival dříve. Škola mi začínala až v 15:15 či v 16:05, takže jsem mohl z dílny odcházet ve 14 h po skončení pracovní doby. Na střední školu však více zavzpomínám na jiném místě.

4.1.2018, 1.10.2018, 5.12.2019

⁸⁸ Myslím, že i směnoví mistři byli (museli být) členy KSČ, avšak jako komunisté byli nenápadní.